

udtale, hvad der egentligen betegner mit Hovedstandpunkt i denne hele Sag nu og ligeså den Tid, da jeg først fik Deel i Forhandlingerne om Fæsteforholdets Afsløsning, nemlig at det staaer klart for mig, at hvis man virkelig vil Fæstets Overgang til Selveiendom paa den Maade, som stemmer med de nuværende Gaardmandsfamilliers sande Interesse, saa kan dette ikke ventes opnaaet igjennem en Lov, fordi der, naar en saadan Lov skulde blive retfærdig imod Gierne og syldstgjøre Grundlovens § 87, ikke lod sig opstille saadanne Betingelser, at Gaardmandsclassen dermed kunde være tjent — Noget, hvori jeg i allerhøjeste Grad er bleven bestyrket ved den Række af Forhandlinger, der ere førte i denne vigtige Sag.

Men de frivillige Overenskomsters Bei staaer endnu tilbage, og det er denne Bei, mine Herrer, som vi maae ind paa. Det er ofte bemærket, at der, efter de nuværende Forhold, er al Grund til at haabe Sagens heldige Fremgang. Naar det med Føie kan siges, at Fæsteforholdet er forældet og fra ingen af Siderne svarer til Nutidens Fordringer, naar det betænkes, at de Hensyn, der skulde begrunde Ønsket hos Godsseierne om at holde Fæstegodset samlet, mere og mere ere bortfaldne, medens paa den anden Side Interessen hos Fæsterne for at blive Selveiere er i bestandig Tiltag, saa maa nødvendigvis alt dette ved Forholdenes Magt drive Sagen fremad med raske Skridt, uden at Lov vil behøve at anvendes, og det især, hvis Staten vilde træde til og ved sin Understøttelse fremhjælpe Sagen paa den Maade, som til Fordeel for den tvungne Afsløsning er foreslaaet i Lovudkastets 7de Capitel, eller paa en lignende Maade. Heller ikke sees der at være nogen Grund til at betvivle, at Godsseierne i det Hele ere tilbøjelige til at gaae ind paa en billig Afgjørelse. De Efterretninger, som næsten dagligen meddeles Offentligheden angaaende denne Sags heldige Fremgang, afgive meget mere Vidnesbyrd om det Modsatte. Jeg maa ogsaa tillade mig her at bringe i Erindring den forleden Dag omtalte Erklæring, der er udstedt af et betydeligt Antal Godsseiere, efter Opgivende Giere af omtrent 20,000 Tdr. Hartkorn Fæstegods. Det er allerede tidligere

berørt, hvor uberettiget man, efter disse Gieres Optræden, er til at falde i Tvivl, at der fra dem virkelig kan ventes billige Tilbud, idet de navnlig paa det Fuldstændigste have stillet deres hele Færd i denne Sag under Offentligheds Control. Det blev især af en æret Rigsdagsmand (Jespersen) bemærket, at der blandt dem, der havde undertegnet hien Erklæring, skulde være Enkelte, som ingen Fæstegaarde eiede. Jeg staaer ikke i Forbindelse med nogen af Erklæringens Udstedere og kan derom ingen Oplysning meddele. Men, om det end maatte forholde sig rigtigt, at Erklæringen var underskrevet af Enkelte, som blot eiede Huse, saa er dette ialfald en ligegyldig Omstændighed og svækker aldeles ikke Erklæringens Betydning, der væsentligen beroer paa, at den, som sagt, hidrører fra Giere af circa 20,000 Tdr. Hartkorn Fæstegods. Af en senere offentlig Meddelelse sees, at Erklæringen endvidere er bleven tiltraadt af Giere af henved 2000 Tdr. Hartkorn Fæstegods. Mig forekommer det, at der er al mulig Anledning til at haabe, at dette Skridt vil have de heldigste Følger. Godsseierne kunne heller ikke mene, at det virkelige skulde være i deres Interesse at vedligeholde Fæstevæsenet, og de kunne ligesaa lidet overse det Kald, de navnlig under de nuværende Forhold, have til at virke for denne Sags Fremme gjennem frivillige Overenskomster; men dette kan kun opnaaes ved at tilbyde billige Vilkaar, saadanne Vilkaar, at Gaardmændene kunne være tjente dermed, at de virkelig kunne bestaae derved og gaae Fremtiden imøde. Ja, det er høiligen at ønske og haabe, at Godsseierne kraftigen ville tage denne Sag i deres Haand. Meget er allerede gjort, men overmaade Meget staaer endnu tilbage. Jeg tillader mig at stille den Opfordring til dem som danske Patrioter — jeg stiller den til dem i vort Fædrelands Navn (Hør!).

Men Fæstebønderne maae heller ikke holde sig tilbage; ogsaa de bør fra deres Side være rede til at gaae ind paa billige Vilkaar; ellers fører det Hele til Intet. Men billige Vilkaar bør ikke forstaaes saaledes, at Fæsterne skulde forlange at faae deres Gaarde til Eiendom for en Spotpris, det kan ingen retfærdig